

ISC
۰۱۲۲۰-۵۹۴۰۴

نخستین کنفرانس ملی

چالش‌ها و راهکارهای نوین در مدیریت، حسابداری و صنعت بیمه

زمان برگزاری: ۱۴۰۲/۰۷/۲۰
MCII-conf.ir

دلایل پیدایش بیمه و ضرورت استفاده از آن با بررسی تاثیر روانی بر اشخاص

وحید حاتم پور^a، سید روح اله حسینی باب اناری^b، محمد عسکری^c

^aکارمند شهرداری شیراز

^bکارمند شهرداری شیراز

^cکارمند شهرداری شیراز

نویسنده مسئول: وحید حاتم پور (vhatampour@gmail.com)

چکیده: این پژوهش به بررسی تاریخچه بیمه و تحولات آن در طول تاریخ می پردازد. پژوهش حاضر از لحاظ هدف، کاربردی بوده و از بعد روششناسی از نوع تحقیقات علی پس رویدادی می باشد یکی از بزرگترین ترس‌های ما، نداشتن قدرت پیش‌بینی آن چیزی است که در آینده اتفاق می‌افتد. هر چقدر که آینده برای ما مبهم‌تر باشد ریسک ما نیز بالاتر می‌رود. از طرف دیگر مطابق هرم مازلو یکی از نیازهای اساسی انسان امنیت است. هر قدر مدیریت ریسک بهتری داشته باشیم، ابهام کمتری هم نسبت به آینده داریم. ابهام کمتر نیز باعث ایجاد احساس امنیت بیشتر در افراد می‌شود. اگر این دو واقعیت را کنار هم بگذاریم، متوجه چرایی بوجود آمدن صنعت بیمه می‌شویم.

کلمات کلیدی: بیمه، بیمه گر، بیمه گذار، لزوم بیمه

۱. مقدمه

هر چند پیشینه فعالیت بیمه‌گری به صورتی که امروز شاهدش هستیم به سال ۱۵۵۲ در شهر فلورانس ایتالیا بازمی‌گردد. اما مهم‌ترین اجتماع بیمه‌گران توسط کشتی‌داران و تاجران انگلیسی در قرن ۱۷ میلادی در قهوه‌خانه لویدز لندن شکل گرفت. آنها پیمانی را منعقد کردند که به عنوان شبیه‌ترین قرارداد به بیمه امروزی شناخته می‌شود. این اجتماع در واقع بنیان‌گذاران بیمه لویدز شدند. لویدز در حال حاضر به عنوان یکی از بزرگترین شرکت‌های بیمه در جهان شناخته می‌شود. سال ۱۶۶۷ در شهر لندن یک آتش‌سوزی فاجعه بار و مهیب اتفاق افتاد. این فاجعه باعث ابداع بیمه آتش‌سوزی به عنوان دومین رشته‌ی بیمه امروزی شد. بیمه آتش‌سوزی نخستین بیمه‌ای بود که در ایالات متحده آمریکا رواج یافت.

اگر تاریخچه بیمه در جهان و ایران را بررسی کنیم، متوجه ایجاد رشته‌های جدید بیمه در شرایط تهدید امنیت می‌شویم. بیمه تامین اجتماعی، یکی از این نمونه‌ها است. این بیمه در جنگ جهانی اول با عنوان بیمه بیماری مورد استفاده قرار گرفت. بعد از جنگ جهانی اول در سالهای ۱۹۲۹ تا ۱۹۳۳ آمریکا و اروپا درگیر بحران‌های اقتصادی شدند. این اتفاقات دوران نوینی را برای بیمه تامین اجتماعی در دنیا بوجود آورد. دولت فدرال آمریکا، برای اولین بار در سال ۱۹۳۵ از اصطلاح تامین اجتماعی در لایحه خود استفاده کرد.

اولین بیمه آتش‌سوزی در جهان کدام بیمه بود؟ در مورد تاریخچه بیمه آتش‌سوزی و زمان تاسیس آن باید بدانید که بیمه آتش‌سوزی برای اولین بار جهت حفظ و حراست اماکن تجاری و منازل مسکونی در اروپا به وجود آمد. بعد از آتش‌سوزی بزرگی که در سال ۱۶۶۶ در یک مغازه نانوايي در لندن آغاز شد و به دنبال توسعه آتش به ساختمان‌های اطراف و از بین رفتن ۴۰۰ کوچه و خیابان شهر لندن به مساحتی حدود ۱۷۵ هکتار، که شامل ۱۳۰۰۰ واحد مسکونی و تجاری بود، اهمیت وجود بیمه‌ای برای جبران خسارات آتش‌سوزی احساس شد.

به طور کلی بعد از آتش‌سوزی سال ۱۶۶۶ میلادی، چهار مؤسسه و شرکت در انگلستان اقدام به ارائه پوشش‌های آتش‌سوزی کردند. اولین موسسات و شرکت‌هایی که بیمه آتش‌سوزی را ارائه دادند به شرح زیر هستند.

اولین موسسه ارائه دهنده این بیمه، اداره آتش‌سوزی نام داشت که بعد از مدتی فعالیت به فنیکس تغییر نام داد. موسسه دومی که برای ارائه پوشش بیمه آتش‌سوزی شروع به کار کرد، از طرف شهرداری لندن تاسیس شد و کورپوریشن اف لندن نام داشت. این موسسه موفقیتی به دست آورد و تعطیل شد.

سومین موسسه در سال ۱۶۸۳ شروع به کار کرد، به موسسه دوستان معروف شد. این موسسه به رقابت با اداره آتش‌سوزی لندن پرداخت. بررسی بیمه نامه‌های این مؤسسه نشان‌دهنده این موضوع بود که نرخ آتش‌سوزی برای منازلی که با چوب ساخته شده‌اند دو برابر بقیه است.

موسسه آخر در لندن به ثبت رسید به صورت تعاونی اداره شد و مقررات و اساسنامه خاص خود را داشت. این شرکت براساس ضوابط و مقررات اساسنامه خود، برای بیمه‌نامه‌های صادر شده اعضای خود، حق عضویتی دریافت می‌کرد. این شرکت بعدها باتوجه به علامت تجاری خود که دو دست بود به نام دست در دست شهرت یافت.

بعد از انقلاب صنعتی اروپا و تاسیس واحدهای صنعتی و کارخانه‌های مختلف گسترش و پیچیدگی تولید باعث شد که بیمه آتش‌سوزی و شرایط بیمه نامه‌های صادر شده هم دچار تحول و پیچیدگی شوند. همچنین روند رشد و تکامل این رشته بیمه‌ای باتوجه به نیازهای ایجاد شده سرعت چشمگیری پیدا کند.

۱.۱ ساختار کلی

تاریخچه بیمه در ایران به زمان شاه عباس صفوی برمی‌گردد. در اسناد تاریخی آن زمان به نوعی بیمه باربری اشاره شده‌است. به این شکل که کاروان‌سراها در آن دوران، نقش بیمه‌گر را داشتند. آنها کالاهای بازرگانان را در مقابل خطرات راهزنان و سارقان داخل و خارج شهر حفظ می‌کردند.

مراجعه نمایید [روز بیمه](#) در تقویم ایران یک روز به نام بیمه نامگذاری شده‌است. برای کسب اطلاعات جامع در مورد اینکه چرا ۱۳ آذر روز بیمه نام دارد به مقاله [و با آگاهی از تاریخچه بیمه در ایران اطلاعات جالبی را به دست آورید](#). در ادامه در مورد اولین بیمه در ایران صحبت خواهیم کرد.

بیمه ایران چه سالی تاسیس شد؟ اولین بیمه در چه سالی در ایران تاسیس شد؟ صحبت در مورد تاریخ تاسیس بیمه ایران به عنوان قدیمی‌ترین بیمه در ایران هم خالی از لطف نیست. همچنین در مورد قدیمی‌ترین بیمه در ایران هم باید بدانید که بیمه ایران اولین، بزرگ‌ترین و قدیمی‌ترین شرکت بیمه در ایران و تنها شرکت دولتی در زمینه بیمه است که سهام آن کاملاً در اختیار دولت جمهوری اسلامی ایران قرار دارد. این شرکت در تاریخ ۱۵ آبان سال ۱۳۱۴ به دست الکساندر آقایان و به عنوان اولین شرکت بیمه ایرانی آغاز به فعالیت کرده‌است.

۲.۱ عنوان بخش‌ها

تاریخچه بیمه در ایران به زمان شاه عباس صفوی برمی‌گردد. در اسناد تاریخی آن زمان به نوعی بیمه باربری اشاره شده‌است. به این شکل که کاروان‌سراها در آن دوران، نقش بیمه‌گر را داشتند. آنها کالاهای بازرگانان را در مقابل خطرات راهزنان و سارقان داخل و خارج شهر حفظ می‌کردند.

مراجعه نمایید [روز بیمه](#) در تقویم ایران یک روز به نام بیمه نامگذاری شده‌است. برای کسب اطلاعات جامع در مورد اینکه چرا ۱۳ آذر روز بیمه نام دارد به مقاله [و با آگاهی از تاریخچه بیمه در ایران اطلاعات جالبی را به دست آورید](#). در ادامه در مورد اولین بیمه در ایران صحبت خواهیم کرد.

بیمه ایران چه سالی تاسیس شد؟ اولین بیمه در چه سالی در ایران تاسیس شد؟ صحبت در مورد تاریخ تاسیس بیمه ایران به عنوان قدیمی‌ترین بیمه در ایران هم خالی از لطف نیست. همچنین در مورد قدیمی‌ترین بیمه در ایران هم باید بدانید که بیمه ایران اولین، بزرگ‌ترین و قدیمی‌ترین شرکت بیمه در ایران و تنها شرکت دولتی در زمینه بیمه است که سهام آن کاملاً در اختیار دولت جمهوری اسلامی ایران قرار دارد. این شرکت در تاریخ ۱۵ آبان سال ۱۳۱۴ به دست الکساندر آقایان و به عنوان اولین شرکت بیمه ایرانی آغاز به فعالیت کرده‌است.

۳.۱ ارجاع

ISC
۰۱۲۲۰-۵۹۴۰۴

نخستین کنفرانس ملی

چالش‌ها و راهکارهای نوین در مدیریت، حسابداری و صنعت بیمه

زمان برگزاری: ۱۴۰۲/۰۷/۲۰
MCI-conf.ir

آغاز فعالیت بیمه به صورت امروزی به زمان قاجار برمی‌گردد. در سال ۱۲۶۹، دو موسسه روسی به نام‌های « نادژا » و « کافکاز مرکوری » وارد ایران شدند. بعد از آنها، به تدریج سایر شرکت‌های خارجی بیمه نیز فعالیت بیمه‌ای خود را آغاز کردند. بنابر بررسی تاریخیچه بیمه در جهان و ایران، حدود ۲۵ سال صنعت بیمه ایران توسط خارجی‌ها اداره می‌شد. در این بازه زمانی ۲۹ شرکت بیمه در ایران فعال بودند. در سال ۱۳۱۰ قانون و نظام‌نامه ثبت شرکت‌ها تصویب شد. به موجب این قانون فعالیت صنعت بیمه در آن سال‌ها شکل جدی‌تری به خود گرفت. دو شرکت «اینگستراخ» و «یورکشایر» از جمله شرکت‌های درآمد خارجی بودند. این دو شرکت تا قبل از پیروزی انقلاب، همچنان در کشورمان فعالیت درخور توجه داشتند.

حضور و گسترش فعالیت شرکت‌های خارجی باعث شد تا مسئولان کشور عزیزمان، متوجه اهمیت تاسیس یک شرکت بیمه ایرانی شوند. شرکت سهامی بیمه ایران با سرمایه بیست میلیون ریالی در سال ۱۳۱۴ توسط «الکساندر آقایان» و «علی‌اکبر داور» تاسیس شد. این شرکت دولتی، همچنین به عنوان اولین شرکت بیمه صد در صد ملی در مناطق هند و خاورمیانه شناخته می‌شود. شرکت بیمه ایران در آن زمان در رقابت با شرکت‌های خارجی با چالش‌های زیادی روبرو بود. در سال ۱۳۱۶ قانونی در مجلس شورای ملی تصویب شد. به موجب این قانون بیمه سازمان‌های دولتی به شرکت بیمه ایران واگذار شد. این اقدام مجلس شورای ملی به فعالیت شرکت سهامی بیمه ایران، رسمیت داد. بالاخره دولت مصدق در سال ۱۳۳۱ شمسی، قانونی تصویب کرد که مطابق آن فعالیت شرکت‌های خارجی خیلی محدودتر شد.

۲ بیمه در جهان امروز

در دو قرن اخیر فعالیت‌های بیمه‌ای در سرتا سر جهان توسعه یافته است. در کشورهای صنعتی بیمه نقش مهمی را در ثبات وضع اقتصادی بازی می‌کند و در کشورهای جهان سوم نیز مزایای اجتماعی و اقتصادی بیمه شناخته شده و عملیات بیمه‌ای به تدریج گسترش یافته است. بیمه حوادث با انواع مختلف آن در دو قرن اخیر متداول شده است. از جمله بیمه حوادث شخصی که زندگی فرد را در صورت نقص عضو و از کار افتادگی ناشی از حادثه تامین می‌کند و یا در صورت فوت ناشی از حادثه سرمایه‌ای در اختیار خانواده او می‌گذارد.

در یک قرن اخیر سازمان‌های بیمه اجتماعی که توسط دولت‌ها یا زیر نظر آن‌ها اداره می‌شوند نقش قابل ملاحظه‌ای در توسعه بیمه بازنشستگی، بیمه عمر و حوادث شخصی کارگران و کارمندان و سایر حقوق بگیران به عهده گرفته‌اند. در ابتدا پیدایش بیمه‌های اجتماعی موجب رکود نسبی این نوع بیمه‌ها شد ولی بتدریج تعارض بین بیمه‌های اجتماعی و بیمه‌های بازرگانی منتفی گردید؛ زیرا آشنایی با یک نوع بیمه موجب توجه افراد به سایر انواع آن شد. با اختراع اتومبیل یک نوع جدید بیمه در حد وسیعی متداول شد. بیمه خسارات وارد به اتومبیل بیمه شده و همچنین بیمه خسارات وارد به شخص ثالث که در معرض تصادف هستند در هر نقطه‌ای از جهان وجود دارد و به این ترتیب بیمه مسئولیت در مقابل اشخاص ثالث رواج پیدا کرد و بیمه مسئولیت‌های ناشی از اموال و فعالیت‌های حرفه‌ای افراد معمول شد و حتی مسئولیت ناشی از نواقص تولیدات صنعتی و داروئی و غذایی متداول گردید.

از جمله انواع جدید بیمه، بیمه‌های تمام خطر مهندسی است که نقش قابل ملاحظه‌ای در توسعه صنعتی و اجراء طرح‌های عمرانی کشورها دارد. در این بیمه کلیه خسارات وارد به کارفرما و مقاطعه کار حین ساخت بناهای بزرگ، سدها و جاده‌ها و اجراء طرح‌های لوله‌کشی، انتقال نیروی برق و همچنین نصب کارخانه‌ها و نیروگاه‌ها اعم از آبی و حرارتی و یا اتمی مورد تامین قرار می‌گیرد. بیمه‌های مربوط به وسایل نقلیه هوایی از جمله بیمه بدنه هواپیما و هلیکوپتر، بیمه مسئولیت‌های ناشی از مسافرت هوایی، بیمه سرنشین، بیمه مسئولیت فرودگاه‌ها از جمله بیمه‌هایی است که در قرن اخیر اهمیت قابل ملاحظه‌ای یافته است.

با توسعه زندگی ماشینی و تمرکز جمعیت در شهرها و تراکم دارایی‌ها و تاسیسات، از یک طرف بیمه‌های اموال مانند بیمه آتش سوزی و انفجار و نظایر آن توسعه یافت و از طرف دیگر مسئولیت افراد در مقابل اشخاص دیگر به مناسبت خساراتی که در اثر فعالیت‌ها و وسایل و تاسیسات خود به دیگران وارد می‌کنند رو به افزایش گذاشت و بیمه انواع مختلف مسئولیت متداول شد. بدیهی است قوانین هر محل و رویه دادگاه‌ها در تعیین و تشخیص مسئولیت و صدور حکم جبران خسارت اثر زیادی در رواج بیمه مسئولیت در هر کشور دارد. در کشورهای صنعتی حق بیمه انواع مختلف بیمه مسئولیت رقم قابل ملاحظه‌ای از درآمد شرکت‌های بیمه را تشکیل می‌دهد.

ISC
۰۱۲۲۰-۵۹۴۰۴

نخستین کنفرانس ملی

چالش‌ها و راهکارهای نوین در مدیریت، حسابداری و صنعت بیمه

زمان برگزاری: ۱۴۰۲/۰۷/۲۰
MCII-conf.ir

بیمه به مفهوم امروزی آن در ایران سابقه چندانی ندارد. در حدود سال ۱۲۸۰ هجری شمسی دو مؤسسه روسی به نام "نادژدا" و "کافکازکوری" در ایران شروع به کار کردند که پس از انقلاب بلشویکی تعطیل شدند. بعد از آن شرکت بیمه انگلیسی "الیانس" نمایندگی خود را در ایران تاسیس کرد و شرکت‌های دیگر انگلیسی و آلمانی و سوئیسی در ایران شروع به فعالیت نمودند. بعد از شرکت بیمه دولتی شوروی به نام "اینگستراخ" نیز در ایران شعبه‌ای تاسیس کرد و تعداد این شرکت‌ها به تدریج افزایش یافت.

فعالیت شرکت‌های بیمه خارجی در ایران که در بدو امر مفید به نظر می‌رسید، به صورتی در آمده بود که برای اقتصاد ملی به جای نفع، زیان آور بود. از یک طرف این شرکت‌ها با استفاده از عدم اطلاع بیمه‌گذاران در مقابل پوشش‌های محدود، حق بیمه کلانی مطالبه و دریافت می‌کردند و به بهانه‌ها و معاذیر گوناگون از پرداخت خسارت سر باز می‌زدند و از طرف دیگر سالانه مبلغ قابل توجهی ارز به صورت حق بیمه از کشور خارج می‌نمودند. بیمه در ایران قبل از سال ۱۳۱۴ که شرکت سهامی بیمه ایران تاسیس گردید، توسط نمایندگی‌های خارجی که در ایران فعالیت داشتند، به صورت خیلی محدود انجام می‌شد و از سال ۱۳۱۴ که شرکت سهامی بیمه ایران تاسیس گردید، نمایندگی‌های خارجی یکی پس از دیگری تعطیل شده و فقط دو شرکت که نمایندگی شرکت‌های بیمه اینگستراخ روسیه و یورکشایر انگلیس را داشتند باقی ماندند و این شرکت‌ها حتی تا بعد از تشکیل حکومت جمهوری اسلامی و قبل از تاریخ ۵۸/۴/۴ که شورای انقلاب، شرکت‌های بیمه را ملی و نمایندگی‌های خارجی را منحل اعلام کرد به فعالیت خود در ایران ادامه می‌دادند. قبل از انقلاب اسلامی در ایران یک شرکت بیمه دولتی (شرکت سهامی بیمه ایران) و چهارده شرکت بیمه خصوصی و نمایندگی خارجی (شرکت‌های بیمه: ملی - شرق - آریا - ساختمان و کار - حافظ - ایران و آمریکا - البرز - آسیا - امید - تهران - پارس - دانا - و شرکت‌های نمایندگی اینگستراخ و یورکشایر) فعالیت می‌کردند و از سال ۱۳۵۱ بیمه مرکزی ایران جهت هدایت امر بیمه در کشور و نظارت بر شرکت‌های بیمه تشکیل گردید. بعد از انقلاب ابتدا در سال ۱۳۵۸ با مصوبه شورای انقلاب شرکت‌های بیمه خصوصی ملی شده و نمایندگی‌های خارجی تعطیل گردیدند و از شهریور ماه ۱۳۶۰ به جز شرکت‌های بیمه آسیا و بیمه البرز فعالیت سایر شرکت‌های ملی شده، متوقف گردید. از سال ۱۳۶۷ بر اساس مصوبه مجلس شورای اسلامی علاوه بر شرکت‌های سهامی بیمه ایران که یک شرکت بیمه دولتی بود، شرکت‌های بیمه آسیا و بیمه البرز هم دولتی شده و یک شرکت بیمه دولتی دیگر که فقط اجازه فعالیت در بخش بیمه اشخاص به آن داده شد، به نام شرکت بیمه دانا تشکیل گردید. در حال حاضر پنج شرکت بیمه دولتی علاوه بر تهران که مرکز اصلی آنان است با ایجاد شبکه نمایندگی و تاسیس شعب در اغلب شهرهای کشور به امر بیمه‌گری می‌پردازند.

اصول اساسی بیمه

INSURABLE INTEREST : اصل نفع بیمه‌ای

اصل نفع بیمه‌ای بطور خلاصه عبارتست از: ذینفع بودن بیمه‌گذار در بقاء آن چه بیمه می‌نماید، به بیان دیگر بیمه‌گذار می‌بایست در صورتیکه مورد بیمه در معرض خطر قرار گیرد، ضرر و زیان ببیند و از سالم ماندن آن منتفع شود.

عمده نتایجی که از اصل نفع بیمه‌ای حاصل می‌شود به شرح زیر می‌باشد:

- الف - مصونیت بیمه‌گر از نتایج عمد بیمه‌گذار
- ب - جلوگیری از وقوع حادثه توسط بیمه‌گذار
- ج - جلوگیری از توسعه خسارت
- د - خودداری از تشدید خطر توسط بیمه‌گذار
- ه - اعلام به موقع خسارت توسط بیمه‌گذار

ISC
۰۱۲۲۰-۵۹۴۰۴

نخستین کنفرانس ملی

چالش‌ها و راهکارهای نوین در مدیریت، حسابداری و صنعت بیمه

زمان برگزاری: ۱۴۰۲/۰۷/۲۰
MCI-conf.ir

UTMOST GOOD FAITH : حسن نیت و اعتماد متقابل

لازم به ذکر است که اصولاً حسن نیت لازمه انجام هر قرار داد است ، اما در قرارداد های بیمه حسن نیت دارای اهمیت ویژه ای بوده و از عوامل اساسی در تنظیم رابطه بین بیمه گذار و بیمه گر می باشد ، که می بایست در تمام مراحل اعتبار بیمه نامه و حتی قبل از صدور بیمه نامه نیز وجود داشته باشد . ماده (۳۴) قانون بیمه : اگر در یک قرار داد بیمه ، موضوعات مختلفی بیمه شده باشد در صورت اثبات تقلب از طرف بیمه گذار نسبت به یکی از آن موضوعات ، بطلان نسبت به سایر موضوعات نیز سرائت کرده تمام قرار داد باطل خواهد بود . موضوعات مختلفی که در یک بیمه نامه ذکر می شود در حکم یک قرار داد محسوب است .

ماده (۱۲) : هرگاه بیمه گذار عمداً از اظهار مطالبی خودداری کند یا عمداً اظهارات کاذبه بنماید و مطالب اظهار نشده یا اظهارات کاذبه طوری باشد که موضوع خطر را تغییر داده یا از اهمیت آن در نظر بیمه گر بکاهد عقد بیمه باطل خواهد بود ، حتی اگر مراتب مذکوره تاثیری در وقوع حادثه نداشته باشد ، در این صورت نه فقط وجوهی که بیمه گذار پرداخته است قابل استرداد نیست بلکه بیمه گر حق دارد اقساط بیمه را که تا آن تاریخ عقب افتاده است نیز از بیمه گذار مطالبه کند .

ماده (۱۳) : اگر خودداری از اظهار مطالبی یا اظهارات خلاف واقع از روی عمد نباشد عقد بیمه باطل نمی شود . در این صورت هرگاه مطلب اظهار نشده یا اظهار خلاف واقع قبل از وقوع حادثه معلوم شود ، بیمه گر حق دارد یا اضافه حق بیمه را از بیمه گذار در صورت رضایت او دریافت داشته ، قرار داد را ابقاء کند و یا قرارداد بیمه را فسخ کند ، در صورت فسخ بیمه گر باید مراتب را به موجب اظهار نامه یا نامه سفارشی دو قبضه به بیمه گذار اطلاع دهد . اثر فسخ ده روزه پس از ابلاغ مراتب به بیمه گذار شروع می شود و بیمه گر باید اضافه حق بیمه در یافتی ، تا تاریخ فسخ را به بیمه گذار مسترد دارد .

INDEMNITY : اصل جبران خسارت

به موجب ماده (۱۱) قانون بیمه : چنانچه بیمه گذار یا نماینده او با قصد تقلب ، مالی را اضافه بر قیمت عادلانه در موقع عقد قرار داد بیمه داده باشد عقد بیمه باطل و حق بیمه در یافتی قابل استرداد نیست لازم به تذکر است که قلمرو اجرای اصل جبران خسارت محدود به بیمه های اموال است و در بیمه های اشخاص (بیمه های عمر و حادثه جسمانی) اعمال نمی گردد

در دریافت خسارت باید موارد زیر را اثبات نماید

- الف - وقوع حادثه موضوع بیمه
- ب - ایجاد خسارت و ضرر و زیان متعاقب وقوع حادثه
- ج - وجود رابطه علیت بین وقوع حادثه و خسارت وارد شده
- د - موجودیت و ارزش مورد بیمه در لحظه وقوع حادثه

SUBROGATION : اصل جانشینی

یکی دیگر از اصول بیمه که شاید به تعبیری بتوان آن را از نتیجه اجرای اصل جبران خسارت نیز در نظر گرفت ، اصل جانشینی یا قائم مقامی و یا حق رجوع به مسئول حادثه است که ذیلاً توضیح داده می شود. در صورتی که در حادثه ای عامل ایجاد حادثه و خسارت مشخص و شناخته شده باشد ، بیمه گذار این حق را دارد که خسارت خود را از مسئول حادثه مطالبه نماید . طبیعی است که به موجب اصل خسارت در صورت جبران خسارت از طرف بیمه گر ، بیمه گذار نمی بایست از مسئول ایجاد حادثه نیز خسارتی دریافت دارد و الا موجب نفع استفاده وی می شود . به این جهت در قرار داد های بیمه بین طرفین قرار داد توافق می شود (معمولاً در شرایط عمومی بیمه نامه) که در چنین موردی که حادثه ، مسئول مشخص و شناخته شده ای دارد ، خسارت توسط بیمه گر جبران شود اما بیمه گر از حقی که بیمه گذار در مقابل مسئول حادثه دارد ، استفاده نماید . بنابراین با پرداخت خسارت به بیمه گذار حق رجوع او به مسئول حادثه به بیمه

ISC
۰۱۲۲۰-۵۹۴۰۴

نخستین کنفرانس ملی

چالش‌ها و راهکارهای نوین در مدیریت، حسابداری و صنعت بیمه

زمان برگزاری: ۱۴۰۲/۰۷/۲۰
MCII-conf.ir

گر واگذار می‌گردد و بیمه‌گر می‌تواند اقدامات لازم را جهت وصول مبلغ خسارت از مسئول حادثه به عمل آورد. به موجب ماده (۳۰) قانون بیمه، بیمه‌گر در حدودی که خسارت وارده را قبول یا پرداخت می‌کند در مقابل اشخاصی که مسئول وقوع حادثه یا خسارت هستند قائم مقام بیمه‌گذار خواهد بود. و اگر بیمه‌گذار اقدامی کند که منافی با عقد مذکور باشد، در مقابل بیمه‌گر مسئول شناخته می‌شود.

PROXIMATE CAUSE : اصل علیت یا سبب بلا فصل خسارت

منظور از اصل علیت عبارتست از اینکه بین حادثه بیمه شده و خسارت مورد ادعای بیمه‌گذار می‌بایست رابطه علی و معلولی موجود باشد. بدین معنی که خسارت ایجاد شده معلول حادثه بیمه باشد. بنابراین اصل، یکی از مواردی که بیمه‌گذار یا استفاده‌کننده از مزایای بیمه جهت دریافت خسارت و یا حتی غرامت (در بیمه‌های اشخاص) می‌بایست اثبات نماید، همین مطلب اصل علیت است و در صورتی که رابطه مذکور موجود نباشد، طبیعی است که بیمه‌گر نیز تعهدی به جبران خسارت وارده ندارد، زیرا بیمه‌گر جبران خسارت را به هر دلیل و علتی که باشد تعهد ننموده و در واقع جهت علت یا علل خاص نرخ حق بیمه مربوط را محاسبه نموده است.

برای مثال در صورتی که کارخانه‌ای فقط در مقابل خطر آتش‌سوزی بیمه شده باشد (تعهد بیمه‌گر جبران خسارت مستقیم ناشی از خطر حریق می‌باشد) و بلیات طبیعی از جمله زلزله جزو تعهدات و خطرات مشمول پوشش بیمه‌گر نباشد چنانچه زمین لرزه موجب بروز حریق شود، بیمه‌گر تعهدی در جبران خسارت ناشی از حریق نخواهد داشت. زیرا سبب بلا فصل خسارت حریق ایجاد شده، زمین لرزه است که مورد تعهد بیمه‌گر نبوده و بیمه‌گر نیز بابت آن حق بیمه‌ای دریافت ننموده است.

انواع بیمه‌های بازرگانی

تعریف بیمه حمل و نقل کالا

بیمه حمل و نقل عقدی است که به موجب آن در ازای پرداخت حق بیمه از طرف بیمه‌گذار، بیمه‌گر تعهد می‌نماید خسارات وارده به بیمه‌گذار در مسیر حمل کالا را که ناشی از وقوع خطرات بیمه شده است جبران نماید.

انواع شرایط بیمه حمل و نقل کالا

شروع و خاتمه پوشش بیمه
شروع پوشش بیمه، از لحظه بارگیری کالا در مبدأ مندرج در بیمه‌نامه
خاتمه پوشش بیمه، به محض تحویل کالا به انبار نهایی در مقصد مندرج در بیمه‌نامه یا هر انبار دیگری که بیمه‌گذار برای انبار نمودن کالا که در هر دوره عادی حمل معمول نمی‌باشد از آن استفاده می‌کند
روز از تاریخ اتمام تخلیه کالا از کشتی (در مورد حمل دریایی) 60
روز از تاریخ ورود کالا به مرز (در مورد حمل خشکی) 60
روز از تاریخ ورود هواپیما به فرودگاه مقصد (در مورد حمل هوایی) 30
هر کدام زودتر واقع شود

خطرات بیمه شده

آتش‌سوزی، انفجار
غرق، واژگونی کشتی یا دوبه (STRANDING _ GROUNDING) به گل نشست
واژگونی یا از ریل خارج شدن وسیله حمل زمینی

ISC
۰۱۲۲۰-۵۹۴۰۴

نخستین کنفرانس ملی

چالش‌ها و راهکارهای نوین در مدیریت، حسابداری و صنعت بیمه

زمان برگزاری: ۱۴۰۲/۰۷/۲۰
MCII-conf.ir

تصادم با اجسام خارجی
تخلیه کالا در بندر اضطراری
(GENERAL AVERAGE) تفدیه زیان همگانی
به دریا انداختن کالا
(SALVAGE) سهم الشراکه بیمه گذار از زیان همگانی و هزینه های نجات
(BOTH TO BLAME COLLISION CLAUSE) تحقق شرط مسئولیت متقابل در تصادم
خطرات خارج از تعهد بیمه گر
عمد بیمه گذار
کسری و فرسودگی عادی و معمول کالا
خسارت ناشی از نامناسب بودن بسته بندی و بار چینی نامناسب در کانتینر (مشروط به اینکه بار چینی قبل از شروع بیمه انجام شود یا بار چینی توسط بیمه گذار یا کارکنان وی انجام گردد).
عیب ذاتی یا طبیعت کالا
خسارت ناشی از تاخیر، حتی اگر تاخیر در اثر وقوع خطر بیمه شده حادث شود (به جز هزینه های سهم الشراکه بیمه گذار از زیان همگانی و نجات)
ورشکستگی مالکان، مدیران یا اجاره کنندگان کشتی
اعمال عمدی اشخاص
خسارت ناشی از سلاحهایی که با انرژی اتمی، هسته ای یا مواد رادیو اکتیو کار می کند
عدم قابلیت دریانوردی کشتی یا دوبه - نامناسب بودن وسیله حمل یا کانتینر (چنانچه بیمه گذار یا کارکنان وی از موارد فوق در زمان بارگیری کالا مطلع باشند)
جنگ، جنگ داخلی، انقلاب، شورش، قیام یا زد و خورد های ناشی از آن یا هر گونه اعمال خصمانه بوسیله یا علیه یک قدرت متحارب

بیمه آتش سوزی و خطرات تبعی

اصولاً در صدور بیمه نامه آتش سوزی باید سه اصل "حسن نیت"، "نفع بیمه ای" و "اصل جبران خسارت" وجود داشته باشد تا بیمه نامه بر اصول درست و صحیحی استوار باشد، زیرا بیمه گذار موظف است کلیه سؤالات مندرج در فرم پیشنهاد بیمه آتش سوزی را بر اساس حسن نیت و با دقت پاسخ دهد. در عوض بیمه گر موظف است که در صورت بروز حریق و ایجاد خسارت، حداکثر خسارات مالی حادث شده را با توجه به شرایط بیمه نامه، و مشروط بر این که از سرمایه بیمه ای تجاوز نکند در وجه بیمه گذار بپردازد. اولین مرحله رسیدگی به خسارت اعلام شده، توسط بیمه گر همان توجیه و رسیدگی به مسئله نفع بیمه ای بیمه گذار در مورد بیمه است.

در مورد خسارت ناشی از آتش سوزی، بسیاری از مردم به مفاهیم آتش، آتش سوزی و خسارت ناشی از آتش سوزی استناد می کنند، بدون این که از نقطه نظر قوانین بیمه ای از تعریف دقیق آتش سوزی و مفهوم واقعی آن اطلاع داشته باشند. بنابراین در عرف بیمه، خسارت ناشی از آتش مفید (آتش بخاری، اجاق های پخت و پز) تا زمانی که در مکان تعبیه شده قرار داشته باشد دارای پوشش بیمه ای نیست، لذا در بیمه نامه آتش سوزی آتش را چنین تعریف کرده اند: "در این بیمه نامه منظور از آتش عبارت است از ترکیب هر ماده با اکسیژن به شرط آن که با شعله همراه باشد.

در بیمه نامه آتش سوزی، نه تنها خطرات مستقیم ناشی از آتش سوزی تحت پوشش قرار دارد، بلکه خسارات غیر مستقیم ناشی از نشت حرارت، دود، خاکستر، آب، مواد شیمیایی آتش نشانی و خراب شدن مورد بیمه هم دارای پوشش بیمه ای است. شرکت های بیمه، بیمه نامه های آتش سوزی را به چندین صورت صادر می کنند که هر یک از آنها به منظوری و با هدف ارائه خدمت مناسب خواست و میل بیمه گذاران طرح ریزی شده است تا بخشی از مشکلات آن ها را حل کند.

۰۱۲۲۰-۵۹۴۰۴

نخستین کنفرانس ملی

کرانه‌های نوین با راهکارهای نوین در صنعت بیمه

چالش‌ها و راهکارهای نوین در مدیریت، حسابداری و صنعت بیمه

زمان برگزاری: ۱۴۰۲/۰۷/۲۰
MCII-conf.ir

بیمه وسایل نقلیه موتوری زمینی

معمولاً کلیه حوادث زیانبار ناشی از تصادفات رانندگی به یکی از سه حالت زیر است
راننده مقصر است و زیان دیده مالی و جانی کاملاً بی تقصیر است
زیان دیده مقصر است و راننده کاملاً بی تقصیر است
راننده و زیان دیده هر دو در ایجاد حادثه مقصرند

تشخیص هر یک از سه مورد فوق صرفاً بر عهده مقامات صلاحیت دار راهنمایی و رانندگی است و در صورت عدم توافق زیان دیده با مقصر حادثه ، نتیجه گیری از حادثه بر اساس گزارش ماموران انتظامی با محاکم صالحه است . ذکر این نکته لازم است که برای تسویه خسارات سنگین شرکت های بیمه به ارائه گزارش مقامات انتظامی که از حادثه بازدید کرده اند نیاز دارند

شرکت های بیمه در ایران پوشش های متفاوتی را در زمینه بیمه اتومبیل ارائه داده اند که به طور خلاصه به شرح زیر است
پوشش بیمه بدنه اتومبیل

بیمه شخص ثالث (بیمه اجباری مسئولیت مدنی دارندگان وسایل نقلیه موتوری در مقابل اشخاص ثالث)

بیمه حوادث سر نشین

بیمه مازاد مسئولیت مدنی دارندگان وسایل نقلیه موتوری زمینی در مقابل اشخاص ثالث (تا حد دیه)

بدنه اتومبیل

بر اساس شرایط این بیمه نامه ، دارنده و یا مالک وسیله نقلیه ، اتومبیل خود را در برابر خطرات بیمه می کند تا در صورت بروز حادثه و ایجاد خسارت به وسیله موضوع بیمه ، شرکت بیمه ، خسارت وارد را بر اساس شرایط بیمه نامه جبران کند . منظور از خطرات مورد تهدید بیمه گر ، همان حوادثی است که در صورت واقع شدن چنانچه باعث نابودی و یا آسیب دیدگی اتومبیل شود بیمه گر موظف به جبران آن خواهد بود.

شخص ثالث

افرادی که در یک جامعه زندگی می کنند باید تابع قوانین و نظامات آن جامعه باشند و به همین دلیل چنانچه شخصی چه از روی عمد و چه به علت بی احتیاطی و غفلت مرتکب عملی خلاف قانون و مقررات شود ، مسئول بوده و باید به مجازات متناسب با آن بی احتیاطی برسد و زیان وارد اعم از مالی و یا جانی را جبران کند . مسئولیت مدنی زمانی جنبه عملی به خود می گیرد که شخص مقصر حادثه مجبور شود زیان وارد به شخص ثالث را جبران کند و تفاوت مسئولیت مدنی با مسئولیت جزایی در این است که مسئولیت جزایی قابل بیمه کردن نیست و مغایر قوانین و عرف جوامع انسانی تلقی می شود
بیمه مسئولیت مدنی دارندگان وسایل نقلیه موتوری در ایران در بیست و نهم دیماه ۱۳۴۷ به تصویب رسید تا مسئولیت مدنی بیمه گذار در مقابل اشخاص ثالث در نتیجه حوادث ایجاد شده از وسیله نقلیه مورد استفاده خود را بیمه کند . بیمه مسئولیت بدنی در ایران به دو بخش عمده تقسیم می شود که عبارتند از:

بیمه اجباری

بیمه اختیاری (که شامل بیمه نامه های دیه ، بیمه مازاد ثالث و بیمه کارت سبز است . که این سه نوع اخیر سال ها بعد از تصویب قانون بیمه شخص ثالث - توسط شرکت های بیمه طرح ریزی و ابداع شده است)

با توجه به این که این بیمه نامه خسارات مالی و جانی وارد به اشخاص ثالث را جبران می کند ، بر اساس شرایط بیمه نامه افراد زیر در قبال بیمه گذار شخص ثالث شناخته نمی شوند

الف) بیمه گذار ، مالک یا راننده وسیله نقلیه مسئول حادثه

ب) کارکنان بیمه گذار مسئول حادثه حین کار و انجام وظیفه

پ.) همسر ، پدر ، مادر ، اولاد و اجداد تحت تکفل بیمه گذار در صورتی که سرنشین وسیله نقلیه ای باشند که راننده یا بیمه گذار مسئول حادثه باشد

ISC
۰۱۲۲۰-۵۹۴۰۴

نخستین کنفرانس ملی

چالش‌ها و راهکارهای نوین در مدیریت، حسابداری و صنعت بیمه

زمان برگزاری: ۱۴۰۲/۰۷/۲۰
MCII-conf.ir

بیمه حوادث سرنشین و راننده

اصولاً هر تصادم باعث بروز دو نوع خسارت می‌شود، نخست خساراتی است که به اشخاص ثالث وارد می‌آید که لزوماً و بر حسب قانون، مقصر حادثه ملزم به جبران آن و دیگر خساراتی است که به وسیله نقلیه مقصر حادثه، راننده و سرنشینان آن وارد می‌آید. خسارات دسته اول را می‌توان از محل بیمه نامه شخص ثالث و یا مازاد ثالث جبران کرد و خسارات دسته دوم خود شامل دو قسمت است که خسارات مالی و خسارات جرح و فوت از این دسته اند. بخش نخست خسارات دسته دوم را می‌توان از محل بیمه نامه بدنه اتومبیل جبران کرد و بخش دوم آن یا باید از طریق بیمه نامه حوادث سرنشین جبران شود یا بیمه نامه دیه این گونه خسارات جرح و فوت را جبران کند. در این حالت چنانچه شرکت بیمه سرنشینان اتومبیل را بیمه کرده باشد، در صورت بروز خسارات جرح و فوت، آن را جبران خواهد کرد.

نتیجه‌گیری

با توجه به کاربرد های مختلف بیمه از جهت های گوناگون وجود بیمه در زندگی بسیار ارزشمند است، اما اکثریت مردم، بیمه گذاران، سیاست گذاران وقتی به اهمیت بیمه پی می‌برند، که دچار حادثه یا خسارتی شوند و نیاز به جبران خسارت های وارده باشد. اولین بار در تاریخ تاجران چینی را کسانی می‌دانند، که کاری شبیه بیمه را برای کاهش خسارت های وارده به اموالشان انجام می‌دادند. آن ها بار خود را در چند کشتی به سمت مقصد بارگیری کرده و می‌بردند. بیمه در سال ۱۲۶۹ در ایران تعریف شد و اما فعالیت جدی بیمه در ایران به سال ۱۳۱۰ بر می‌گردد. با گذشت ساله های بسیار از شروع صنعت بیمه در ایران، بیمه نتوانسته است که جای خود را در خانه های تک تک ایرانیان باز کند.

منابع

- اشرفی، یکتا و فاطمه فهیمی فر (۱۳۹۰)، "بررسی شاخصهای بهبود فضای کسب و کار با تأکید بر جایگاه ایران"، مجله اقتصادی، دوره ۱۱، شماره ۱۱.
- افشاری، زهرا (۱۳۸۸)، "تأثیر سیستم بیمه سپرده صریح بر وقوع بحرانهای بانکی (در کشورهای در حال توسعه)"، نشریه پول و اقتصاد، سال ۱، شماره ۱، پاییز.
- باغستانی میبدی، مسعود (۱۳۹۰)، "بیمه های اعتباری، چالشها و راهکارها"، مجله اقتصادی ماهنامه بررسی مسائل و سیاستهای اقتصادی، سال ۱۲، شماره ۵، مرداد و شهریور.
- پیرویان، افسانه و منصور زراءنژاد (۱۳۹۰)، "بررسی ارتباط ساختار بازار بر عملکرد صنعت بیمه در ایران"، تازه های جهان بیمه، شماره ۱۷۶.
- صحت، سعید و پژمان زندی (۱۳۸۷)، "بررسی و مقایسه ابزارهای رقیب بیمه اعتبار تجاری در مدیریت ریسک اعتبار"، تازه های جهان بیمه، شماره ۱۲۵، آبان و آذر.
- عظیمی، سید رضا و مسعود باغستانی میبدی (۱۳۹۰)، "نقش صنعت بیمه در نظام تأمین مالی درمقایسه با کشورهای منتخب"، همایش بررسی روشهای تأمین مالی با محوریت بانک، بیمه و بازار سرمایه، دانشگاه پیام نور.

۰۱۲۲۰-۵۹۴۰۴

نخستین کنفرانس ملی

مركز آموزش های کاربردی و صنعتی تبدیل

چالش ها و راهکارهای نوین در مدیریت، حسابداری و صنعت بیمه

زمان برگزاری: ۱۴۰۲/۰۷/۲۰
MCI-conf.ir

